

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Delningsekonomi och självreglering

(förberedande yttrande)

(2016/C 303/05)

Föredragande: Jorge PEGADO LIZ

I en skrivelse av den 16 december 2015 bad M.J. BOEREBOOM, generaldirektör vid Nederländernas social- och arbetsmarknadsdepartement, på det nederländska EU-ordförandeskapets vägnar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt utarbeta ett förberedande yttrande om

Delningsekonomi och självreglering

(förberedande yttrande).

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 maj 2016.

Vid sin 517:e plenarsession den 25 och 26 maj 2016 (sammanträdet den 25 maj 2016) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 133 röster för, 1 röst emot och 7 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Som en följd av det nederländska ordförandeskapets begäran till EESK om att utarbeta ett förberedande yttrande om delningsekonomi och självreglering, och efter att ha slutfört sina diskussioner, lägger EESK nu fram ett yttrande i vilket kommittén formulerar följande slutsatser.

1.2 EESK har redan i flera tidigare yttranden, vilka detta yttrande naturligtvis bygger vidare på, förutsett ett antal aspekter av detta fenomen under dess olika beteckningar, vilka varierar från språk till språk och beroende på det förhållningssätt man närmar sig det med.

1.3 I detta yttrande strävar EESK efter att svara på begäran om att fastställa en definition som innefattar de specifika särdragen hos de ekonomiska metoder som omfattas av detta begrepp samt att ange hur dessa ekonomiska och sociala modeller bör skyddas av lagen, och med vilka åtgärder och medel detta bör ske, med särskilt fokus på självreglering eller samreglering.

1.4 Detta handlingssätt har fått en alltmer framträdande socio-ekonomisk roll under 2000-talet, i samband med den ökade användningen av internet och sociala nätverk. Det kan inte betraktas som byteshandel, som förekommit så länge människan funnits, utan i stället som ett "icke-ömsesidigt, pro-socialt beteende", eller, mer precist, "handlingen och processen att distribuera vad som tillhör oss till andra för deras användning, och/eller handlingen och processen att ta emot någonting från andra för vår användning".

1.5 Snarare än att fastställa en definition, vilket vi icke desto mindre kommer att försöka göra, är det viktigt att definiera delningsekonominns egenskaper, som bland annat kännetecknas av följande:

— Det är en metod som inte leder till ägande eller gemensamt ägande, utan till gemensam användning.

— Förmedlingen sker via en plattform, oftast elektronisk, som används för att upprätta kontakter mellan ett flertal personer som erbjuder produkter eller tjänster, och ett flertal personer som använder dessa.

- Det finns ett gemensamt mål om att uppnå bättre användning av produkter eller tjänster genom att dela dem.
- Slutparterna i dessa komplexa trepartstransaktioner är företrädevis "peers" (transaktionen sker från person till person, P2P) och aldrig delar av en B2C-förbindelse där transaktioner sker mellan företag och konsument under en avtalsmässig ram.

1.6 Dessa särdrag, som stöds av ett begrepp som bygger på en relativt utbredd konsensus, gör det möjligt att fastställa en modell för denna typ av ekonomiska förbindelser och särskilja mellan å ena sidan verklig delningsekonomi som kräver särskilda arrangemang och å andra sidan verksamhet som ibland felaktigt beskrivs som sådan enbart för att kringgå de föreskrifter som den egentligen omfattas av. Uber är ett aktuellt exempel på detta. En mer exakt analytisk avgränsning av begreppet "delning" och plattformsbaserad verksamhet skulle göra det lättare att fatta mer välgrundade politiska beslut och införa lämpligare regler.

1.7 Utöver att understryka den växande ekonomiska betydelsen av delningsekonomin, som redan står för betydande handelsvolymen i Europa och världen, är det viktigt att nämna delningsekonomin sociala och miljömässiga dimensioner, som har potential att stärka solidariteten mellan medborgarna, främja lokala ekonomier, skapa arbetstillfällen, rationalisera hushållens konsumtion genom gemensam användning av vissa varor, minska energifotavtrycket, samt gynna mer ansvarsfull och hållbar konsumtion. Några relevanta exempel ges i punkt 5.2.

1.8 Mot denna bakgrund uppmanar EESK ånyo kommissionen med eftertryck att vidta en rad politiska åtgärder, som är absolut nödvändiga för att säkerställa att man både på EU-nivå och i de olika medlemsstaterna stöder och implementerar delningsekonomin många olika former och metoder så att den får ökad status och trovärdighet.

1.9 EESK vill även understryka vikten av att dessa nya affärsmodeller överensstämmer med tillämplig nationell lagstiftning och EU-lagstiftning, i synnerhet med avseende på arbetstagarrättigheter, lämplig beskattning, skydd av aktörernas personuppgifter och privatliv, sociala rättigheter, konkurrens på lika villkor samt bekämpning av monopol och verksamhet som strider mot konkurrensregler, plattformars ansvarighet när det gäller transaktioner mellan partner och deras utbuds laglighet samt, framför allt, skydd av rättigheter för alla partner som bedriver verksamhet inom delningsekonomin, inklusive prosumenter, genom att anpassa dessa förbindelser till EU:s befintliga regelverk avseende konsumenträttigheter, i synnerhet med avseende på oskäligen avtalsvillkor, otillbörliga affärsmetoder, hälsa och säkerhet samt e-handel.

1.10 EESK anser därmed att EU – och, givetvis, medlemsstaterna som samlas i rådet under det nederländska ordförandeskapet – så fort som möjligt bör fastställa ett tydligt och transparent rättsligt ramverk inom vilket dessa verksamheter bör utvecklas och implementeras inom EU, i enlighet med vad som anges i punkt 8.2.4. EESK uppmanar även kommissionen att utan vidare dröjsmål offentliggöra en europeisk agenda för delningsekonomin, vilket dröjt alldeles för länge.

1.11 Agendan bör även innehålla en tydlig definition av den kompletterande roll som självreglering och samreglering måste spela, i enlighet med de principer och arrangemang som EESK redan har förespråkat under årens lopp i yttranden och informationsrapporter om dessa aspekter, och som här framhålls på nytt och som fortfarande är helt giltiga.

2. Introduktion: ett aktuellt och kontroversiellt ämne

2.1 I en skrivelse från ministeriet för sociala frågor och arbetsmarknad bad det nederländska ordförandeskapet EESK att utarbeta ett förberedande yttrande på temat "*Delningsekonomi och självreglering*", men utan att precisera några anvisningar eller formulera några frågor.

2.2 Delningsekonomin är ett mycket kontroversiellt och aktuellt ämne, såväl i fråga om definitioner och avgränsning av begreppet, de olika koncept det omfattar, vilka metoder som ingår som när det gäller dess effekter.

2.3 Ett oräkneligt antal metoder har under senare år uppgetts ingå i detta begrepp, och ett stort antal publikationer av olika slag har producerats om detsamma.

2.4 Det är följaktligen inte förvånande att EESK, som alltid uppmärksamtar trender i civilsamhället, redan i flera tidigare yttranden – vilka detta yttrande ⁽¹⁾ naturligtvis bygger vidare på och vars allmänna tankegångar nu vidareutvecklas – har förutsett ett antal aspekter av detta fenomen under dess olika beteckningar, vilka varierar från språk till språk och beroende på det förhållningssätt man närmar sig det med.

2.5 Syftet med föreliggande yttrande är att besvara förfrågan från det nederländska ordförandeskapet genom att försöka fastställa en definition som innefattar de specifika särdragen hos de ekonomiska metoder som omfattas av detta begrepp och hur dessa ekonomiska och sociala modeller bör skyddas av lagen, och med vilka åtgärder och medel, med särskilt fokus på självreglering eller samreglering.

3. En fråga om attityd: "att ha eller vara?"

3.1 Förfaringssätten inom vissa former av delningsekonomin dateras i själva verket tillbaka till innan begreppet började ta form. De har sitt ursprung i attityden till att ha eller vara, och baseras i grunden på idén att "du är inte vad du har", utan "du är vad du kan få tillgång till".

3.2 Vissa former av delningsekonomi har naturligtvis existerat lika länge som människan, och dess historiska rötter har sitt ursprung i primitiva samhällens "byteshandel". Sakta men säkert förlorade byteshandeln sin ställning i samband med att mynten introducerades, vilket betydde att den som hade mynt också fick möjlighet att köpa och att äga.

3.3 Delningsekonomin har fått en alltmer framträdande socio-ekonomisk roll under 2000-talet genom användningen av internet och sociala nätverk. Ändå kan den inte ses som ömsesidig byteshandel, utan ett "icke-ömsesidigt, pro-socialt beteende" eller mer precist "handlingen och processen att distribuera vad som tillhör oss till andra för deras användning, och/eller handlingen och processen att ta emot någonting från andra för vår användning". Delningsekonomin hämtar alltså inspiration från en rad idétraditioner, från tanken om allmän, gratis och fri tillgång till kunskap till funktionsekonomin eller gåvoekonomin (*Gift Economy*) som baseras på utbyten utan vinstintresse. Till skillnad från renodlad byteshandel baseras delningsekonomin på ett koncept med monetära eller icke-monetära motprestationer.

4. Ekonomiskt betydande praxis

4.1 Detta begrepp bör utgöra grunden för att avgränsa det område som är specifikt för delningsekonomin, i dess varierande aspekter, genom att fastställa de egenskaper som måste ingå i verksamheten och som gör det möjligt att särskilja den från övrig ekonomisk praxis på marknaden.

4.2 Först och främst är den dominerande och gemensamma egenskapen att verksamheten varken leder till ägande eller samägande, men i stället delat nyttjande eller delad användning.

4.3 Vidare krävs en förmedlande plattform, som via vanligtvis digitala medel (en *webbläsare* eller programvara) kan upprätta kontakt mellan ett flertal personer som erbjuder produkter eller tjänster, och ett flertal personer som använder dessa.

4.4 Ett gemensamt och typiskt syfte för den här typen av verksamhet är ett förbättrat kapacitetsutnyttjande (av s.k. improduktivt kapital) genom att varor eller tjänster delas.

⁽¹⁾ EUT C 177, 11.6.2014, s. 1.

4.5 I den här typen av företagsmodeller krävs dessutom att slutparterna i första hand är "peers" (P2P), och inte har förbindelser där transaktioner sker mellan företag och konsument enligt en avtalsmässig ram (B2C), oavsett om det rör sig om enskilda eller juridiska personer, inklusive företag, och att de inte tillåter sig själva att omvandla denna delningstransaktion till en affärsidé (t.ex. kan ett företag dela bilpark eller inspelningsutrustning med ett annat). Däremot finns det förstås en viss möjlighet att en del "peers" upprättar en "affärsrelation".

4.6 Följande figurer visar skillnaden mellan de berörda företagsmodellerna:

4.7 Förutsättningen för den här typen av transaktioner är en triangulär och komplex avtalsstruktur som återspeglas i de avtalsenliga relationerna mellan innehavaren av en vara eller leverantören av en tjänst och plattformadministratören, mellan användaren och mellanhanden som hanterar transaktionen via plattformen, i vissa fall mot betalning, samt mellan användarna av plattformen för användningen i fråga.

4.8 Följande särdrag betraktas därför inte som särskilt distinkta eller specifika:

- a) Om verksamheten utförs gratis eller mot betalning (Couchsurfing respektive Airbnb).
- b) Om ömsesidighet råder avseende positioner i kontraktet.
- c) Om transaktionen har finansiell eller icke-finansiell karaktär, vilket innebär att *crowdfunding* kan ingå i denna verksamhet.
- d) Om varor eller tjänster enbart delas mellan enskilda personer (t.ex. att skjutsa kolleger, att tillfälligt låna ut ett rum till en vän för övernattnings eller vistelse, att låna ut tvättmaskinen till en granne när dennes har gått sönder).
- e) Byte eller försäljning av andrahandsvaror, vilket inte innebär delning utan leder till att en viss vara överläts och övergår i annans ägo.

5. Några konkreta exempel på vad som är eller inte är en aspekt av delningsekonomin

5.1 Begränsningarna som gäller för det här yttrandes omfattning omöjliggör en längre utläggning eller en djupgående diskussion om särdragen i ett brett spektrum av situationer som förmodligen bär drag av delningsekonomin.

5.2 Vissa av dem bör dock nämnas för att illustrera den fråga som behandlas i föreliggande yttrande:

5.2.1 Inom bostadssektorn återfinns bl.a. Airbnb, Rentalia, Homeaway, Couchsurfing och BedyCasa, som är plattformar där bostadsägare kan registrera sig för att tillfälligt dela ett rum eller en hel bostad, samtidigt som vandrarhem, pensionat och andra former av boenden för turister kan erbjuda logi på de här plattformarna. Eftersom det är lätt för vem som helst att registrera sin bostad i dessa nätverk för delning och verksamheten innebär att ägarna kan ta ut vinst har den växande sektorn för logi och rumsuthyrning lett till att samarbetsavtal om skatteuppbörd har upprättats mellan plattformarna och skattemyndigheterna i Paris och Amsterdam. I Amsterdam, Barcelona, London och Berlin har man inrättat en speciell ordning som innefattar obligatorisk registrering av denna typ av logi och boenden samt regler om tidsbegränsning, i syfte att undvika negativa effekter på långtidsuthyrningen av bostäder samt förhindra höjda hyror.

5.2.2 Inom transportsektorn återfinns Blablacar, Umcoche, Liftshare och Karzoo, som är program för registrering av privata fordonsägare som vill dela lediga passagerarplatser i fordonen under sina resor (bilpooler). På vissa plattformar går det att dela reskostnader, men det är inte tillåtet att utkräva betalning i vinstsyfte. Uber är emellertid ett särskilt fall, eftersom Uber tillhandahåller tjänster som innebär delning av privatfordon (UberPop, som har förbjudits i nästan hela EU), samtidigt som det finns möjlighet att boka transporttjänster med yrkesförare (Uberblack och UberX, som påminner om traditionell taxiverksamhet). Verksamheten har en otydlig karaktär, eftersom företagets affärsmodell inte är transparent. Dessutom har frågan huruvida Ubers förare är anställda av företaget varit föremål för rättslig prövning⁽²⁾. Tjänsten har orsakat demonstrationer som i vissa fall varit våldsamma och t.o.m. lett till rättsliga förfaranden i praktiskt taget hela Europa. Det är enbart Storbritannien och Estland som har antagit lagar för att legalisera dessa tjänster, i avvaktan på Europeiska unionens domstols beslut i frågor som hänskjutits till förhandsavgöranden av en domstol i Barcelona och en domstol i Bryssel, för klargöranden av tjänsternas karaktär⁽³⁾.

5.2.3 Exempel på gemensam finansiering inbegriper finansiering genom räntebärande lån, t.ex. Zopa och Auxmoney, finansiering av kapital genom köp av aktieandelar i företaget som grundats, t.ex. Fundedbyme och Crowdcube, finansiering i vinstsyfte, t.ex. Kickstarter eller Indiegogo, samt slutligen finansiering genom gåvomedel, där det saknas avtal om kompensation för beloppen som donerats.

6. Behovet av att definiera begreppet

6.1 Som vanligt är begreppsbildningen inte linjär, i synnerhet när den metod som används är induktiv, och det tar tid att förankra begreppet och nå ett enhälligt samförstånd. Detta gäller även begreppet "delningsekonomi", som dyker upp i sociala medier vid sidan av andra begrepp som "social eller solidarisk ekonomi", "kretsloppsekonomi", "funktionsekonomi", "grön ekonomi", "blå ekonomi", "Solutions Economy", "horisontell ekonomi", "on demand-ekonomi" (beställningsekonomi), "plattformsekonomi" och "gig-ekonomi".

6.2 Därför väljer vissa skribenter att inte ens försöka formulera en definition, eftersom de är rädda för att definitionen inte är tillräckligt omfattande eller att den inte ger en korrekt avgränsning av området.

6.3 I EESK:s yttranden återkommer visserligen ofta hänvisningar till begreppet, men EESK har aldrig försökt formulera en definition. Regionkommittén tar inte heller risken att definiera begreppet i sitt yttrande⁽⁴⁾, även om det innehåller ett försök till klassificering som delar in begreppet i två huvudkategorier och fyra typer. I kommissionens nyligen utarbetade meddelande "Att förbättra den inre marknaden"⁽⁵⁾ används i stället termen "collaborative economy" (delningsekonomi) som synonym, men i stället för en definition innehåller meddelandet bara en förteckning av ett antal fördelar för vissa intressenter (konsumenter och arbetstagare), och fokus ligger på delningsekonomin effekter i fråga om produktivitet och hållbarhet. Dessutom utlovas en europeisk agenda för delningsekonomin under 2016. Europaparlamentet å sin sida har fram tills nu inte gett några betydande bidrag, förutom betänkandet av den 21 december 2015 om "Vägen mot en rättsakt för den digitala inre marknaden"⁽⁶⁾, ett par högkvalitativa studier samt ett fåtal *briefings* som behandlar enskilda frågor. Inget av dessa dokument innehåller dock någon djupgående studie av delningsekonomin betydelse för skapandet av arbetstillfällen och tillväxt.

⁽²⁾ <https://www.theguardian.com/technology/2015/sep/11/uber-driver-employee-ruling>

⁽³⁾ EUT C 363, 3.11.2015, s. 21 och EUT C 429, 21.12.2015, s. 9.

⁽⁴⁾ EUT C 51, 10.2.2016, s. 28.

⁽⁵⁾ COM(2015) 550 final, s. 4.

⁽⁶⁾ A8-0371/2015.

6.4 EESK ser inget behov av originalitet, eftersom det finns en definition bland många som tycks ha fått bred förankring. Kommittén tillämpar därför Botsman & Rogers definition av delningsekonomin som "ett ekonomiskt system som baseras på delning av underutnyttjade varor eller tjänster, kostnadsfritt eller mot betalning, direkt mellan enskilda", genom plattformar online. En mer precis analys som gör åtskillnad mellan innebörden av "delning", dvs. "icke vinstdrivande", samt användning av plattformen, skulle dock kunna ge bättre vägledning inför politiska beslut och leda till en mer adekvat reglering.

6.5 Definitionen är tillräckligt omfattande för att den ska kunna innefatta så skilda områden som produktion, konsumtion, finansiering (*crowdfunding*) eller själva kunskapen samt för att den ska kunna delas in i fyra områden med viss autonomi: samverkanskonsumtion, gemensam utbildning och kunskap, gemensam finansiering samt gemensam produktion⁽⁷⁾.

6.6 Definitionen gör det även möjligt att skilja mellan affärsmodeller som drivs med täckmanteln delningsekonomi, men som i själva verket är affärsverksamheter vars enda syfte är vinst och som representerar B2C-modeller. Denna slutsats kan fungera som en måttstock när det gäller att analysera hur plattformarna fungerar (även om de inte alltid är transparenta), och det är möjligt att finna exempel på verksamhet som utgör verklig delningsekonomi baserad på P2P-plattformar där plattformens enda roll är att möjliggöra kontakter P2P. Det finns dock även exempel på företag som använder P2P-plattformar som täckmantel för att bedriva affärsverksamhet genom att erhålla kommission, ta emot betalningar, erbjuda sidotjänster. Dessa bör inte behandlas som aktörer inom delningsekonomin, utan som leverantörer av tjänster B2C, med de konsekvenser som detta medför.

6.7 Denna definition innebär att vissa former av verksamhet som tillskrivs delningsekonomin kan uteslutas direkt, t.ex.

- a) delning av livsmedel eller icke-varaktiga konsumtionsvaror,
- b) ömsesidiga företag och kooperativ,
- c) socialt företagande,
- d) välgörenhetsorganisationer,
- e) "on demand-ekonomi" (beställningsekonomi),
- f) funktionsekonomi, med anknytning till kretsloppsekonomi,
- g) renodlad förmedling.

7. Fenomenets växande ekonomiska betydelse och några politiska alternativ som kan utvecklas

7.1 Ett antal studier och undersökningar har genomförts för att fastställa detta fenomenets ekonomiska betydelse på EU-nivå och internationellt, även om det saknas en tydlig definition av dess omfattning.

7.2 Faktum är att delningsekonomiska initiativ under senare år – och i synnerhet under och som svar på den pågående krisen – har fortsatt öka. På webbplatsen www.collaborativeconsumption.com finns det över 1 000 initiativ.

⁽⁷⁾ <http://www.euro-freelancers.eu/marco-torregrossa-presentation-on-the-sharing-economy-2/>

7.3 Uppskattningar som använts av Europeiska kommissionen visar att den globala handelsvolymen under beteckningen delningsekonomi uppgick till 3,5 miljarder dollar under 2013, vilket motsvarar en årlig procentuell ökning med 25 %. För närvarande beräknas siffran uppgå till 20 miljarder. Enligt prognoser från Gabinete de Estudos PwC i Portugal väntas en mycket kraftig tillväxt fram till 2025 ⁽⁸⁾.

7.4 Delningsekonomin skapar ekonomiska värden. Dessutom har delningsekonomin sociala och miljömässiga dimensioner potential att stärka solidariteten mellan medborgarna, främja lokala ekonomier, skapa arbetstillfällen, rationalisera hushållens konsumtion genom gemensam användning av vissa varor, minska energifotavtrycket samt gynna ansvarsfull och hållbar konsumtion.

7.5 EESK anser att en ekonomi av denna typ utgör "ett fördelaktigt komplement till konsumtionssamhället genom en produktionsekonomi som erbjuder innovativa, ekonomiska, sociala och miljömässiga fördelar" och den kan "samtidigt utgöra en lösning på den ekonomiska och finansiella krisen" ⁽⁹⁾.

7.6 Mot den bakgrunden uppmanar EESK ånyo kommissionen med eftertryck att vidta en rad politiska åtgärder, som är absolut nödvändiga för att säkerställa att man både på EU-nivå och i de olika medlemsstaterna stöder och implementerar delningsekonomin på många olika former och metoder så att den får ökad status och trovärdighet. Inom ramen för det här yttrandet upprepas endast vad EESK redan har offentliggjort gällande dessa frågor och uttryckligen hänvisar till. Kommittén anser således att de nya affärsmodeller som plattformarna utgör ger upphov till angelägna frågor som rör tillämpningen av nationell lagstiftning, säkerställande av arbetstagar rättigheter och lämplig beskattning, bland mycket annat. EESK uppmanar kommissionen att ta itu med dessa frågeställningar om de sociala fördelarna med dessa affärsmodeller verkligen ska förverkligas.

7.7 Det är också viktigt att rikta uppmärksamheten mot det brådskande behovet av definitioner, vägledning eller riktlinjer på EU-nivå, eftersom ett antal medlemsstater redan nu utformar individuell politik på egen hand, mot bakgrund av förseningarna och den uppenbara osäkerheten inom EU:s institutioner.

8. En aktivitet som skyddas av lagen

8.1 De berörda intressena och rättsligt skydd av dessa

8.1.1 I likhet med andra former av aktiviteter som innebär att individer knyter an till andra individer med egna (ibland motstridiga) intressen, omfattas delningsekonomin av de lagar och bestämmelser som reglerar de berörda intressena. Det är därför mycket realistiskt att argumentera för att delningsekonomin bör vara ett område som inte regleras i lag, där det råder gränslös frihet som endast är grundad på tillit och naturlig godhet (i linje med Rousseaus bild av "den gode vilden").

8.1.2 EESK har konsekvent och konstant hävdade att samtliga former av ekonomisk aktivitet ska regleras i lagstiftning. Samtidigt har EESK även hävdade att dessa bestämmelser kan se olika ut och att de bör utformas på ett harmoniskt sätt.

8.1.3 Särskilt i sitt senaste yttrande som handlade om vilken roll själv- och samregleringen ska spela i EU ⁽¹⁰⁾, och till vilket det hänvisas, framhävde EESK uttryckligen "självreglering och samreglering" som "spontana eller styrda metoder för att reglera ekonomiska och sociala intressen eller olika ekonomiska aktörers (berörda parter) förbindelser och affärsmetoder". Därmed ska de betraktas som viktiga kompletterande instrument, men aldrig som alternativ till bindande lagstiftning (*hard law*). Giltigheten är beroende av att "deras uppbyggnad och tillämpning definieras genom tydliga och uttryckliga bindande bestämmelser som kan tillämpas rättsligt, både på nationell nivå och på unionsnivå. Bestämmelserna bör dessutom respektera instrumentens utformning, särskilt det faktum att parterna ansluter sig frivilligt".

⁽⁸⁾ http://www.cpcp.be/medias/pdfs/publications/economie_collaborative.pdf

⁽⁹⁾ EUT C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽¹⁰⁾ EUT C 291, 4.9.2015, s. 29.

8.2 Rättigheter och skyldigheter

8.2.1 I och med att aktiviteter som uppkommit spontant mellan enskilda personer övergår i ekonomisk verksamhet som leder till att parternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter får karaktären av ett kontrakt, bör parterna omfattas av nationella regler eller EU-regler, där vardera partens rättigheter och skyldigheter kan inordnas i en rättslig ram.

8.2.2 Eftersom förbindelserna som ingår i det här fenomenet har en så komplex karaktär, som beskrivs under punkt 4.7, är det alltså möjligt att motivera utformningen av ett rättsligt ramverk för parternas verksamhet, i synnerhet när dessa aktiviteter har en hybridkaraktär. Det gäller bl.a. i fråga om *freemium* och *donationware*, vilket understryks i det typiska exemplet *geocaching*.

8.2.3 Eftersom fenomenet i sig självt kännetecknas av att det överskrider EU:s medlemsstaters gränser måste EU definiera, med tanke på dess inre marknads gemensamma och integrerade område, vilket rättsligt ramverk som är tillämpligt för dessa verksamheter när de utförs över gränserna. Avsaknaden av en definition har redan lett till att flera medlemsstater har intagit en rad disparata och ibland motsägelsefulla ståndpunkter ifråga om vissa konkreta fall (t.ex. Uber), i likhet med vad som skett i USA.

8.2.4 Det rättsliga ramverket rör huvudsakligen följande prioriterade områden:

- a) Skydd av rättigheterna för samtliga parter som är aktörer inom delningsekonomin, inklusive *prosumenter*, medelst anpassning av dessa förbindelser till EU:s befintliga regelverk avseende konsumenträttigheter, i synnerhet gällande oskäligen avtalsvillkor, otillbörliga affärsmetoder, hälsa och säkerhet samt e-handel.
- b) Grundläggande konsumenträttigheter som skulle behöva utvidgas (information, transparens, skydd av personuppgifter och privatliv, hälsa och säkerhet).
- c) Skydd av aktörernas personuppgifter och privatliv (*tracking and profiling*) som säkerställer uppgifternas portabilitet.
- d) Rätt att utöva konkurrens om denna typ av verksamhet är av sådan karaktär att den konkurrerar med företag på marknaden som drivs med exakt samma syfte och aktiviteter, och om den säkerställer rättvis konkurrens, förhindrar monopol och verksamhet som strider mot konkurrensreglerna samt gör det lättare att ta itu med andra utmaningar med koppling till delningsekonomin.
- e) Skattelagstiftning, såvida vinster från aktiviteterna inte är undantagna från lämplig beskattning, samt bekämpande av skattebedrägerier och skatteflykt.
- f) Att plattformen kännetecknas av ansvarsfull verksamhet, beroende på tjänsterna som tillhandahålls, i enlighet med den roll plattformen spelar i samband med att transaktionerna genomförs via dem, samt garantier för att plattformens handlande är lagenligt.
- g) Påverkan på arbetsmarknaden och själva definitionen av begreppet, samt arbetsformerna i en digital miljö.
- h) Skydd av anställda som ingår i verksamheten, med identifiering av situationer för anställda som inte har en arbetsmässig relation till plattformen, skydd av dessa anställda enligt tillämpliga regler som gäller för egenföretagare, samt tillämpning av regler som ger skydd åt anställda som faktiskt kan betraktas som anställda, i synnerhet ifråga om "falska" egenföretagare eller osäkra anställningar.

- i) Skydd av de anställdas rättigheter och sociala instrument, som föreningsfrihet, strejkrätt, kollektivavtal och social dialog.
- j) Skydd av de sociala modellerna och medlemsstaternas förmåga att bibehålla modellerna på ett hållbart sätt i framtiden.
- k) Miljöaspekten, som avser tillsyn av delningsekonomin miljöpåverkan för att förhindra negativa följdverkningar ⁽¹¹⁾.
- l) Upphovsrätt och immateriella rättigheter bör uppmärksammas vid översynen av direktiv 2001/29/EG.

8.3 Regleringsformer

8.3.1 EESK:s uppfattning i föreliggande yttrande avser endast EU-nivån. Målet för EU:s institutioner, i synnerhet kommissionen vars initiativrätt ger den en särställning, men även rådet och Europaparlamentet, bör vara att ägna särskild och skyndsam uppmärksamhet åt frågan om att inrätta ett rättsligt ramverk som exakt definierar vilket tillämpningsområde och vilka parametrar som ska gälla vid utvecklingen av den här verksamheten. Samtidigt bör åtgärderna naturligtvis anpassas efter delningsekonomin olika former.

8.3.2 Ramen för regelverket bör utvidgas till att omfatta gemensamma principer gällande allmän ordning och allmänt intresse, som ska betraktas som obligatoriska krav och följas av samtliga deltagare i olika former av ekonomiska aktiviteter, i synnerhet de som avses i punkt 8.2.4.

8.3.3 EESK har emellertid vid många tillfällen vidhållit att det finns ett parallellt område som bör omfattas av själv- och samreglering, med tanke på att vi här står inför ett typiskt exempel på vad somliga kallar för *shared regulation*, ett begrepp som nyligen ingick i argumentationen vid Royal Society's försvar av Arts, Manufactures and Commerce, RSA HOUSE, i London, eller modellen för uppförandekoden som utarbetats av Sharing Economy UK (SEUK) ⁽¹²⁾.

8.4 Självregleringens speciella roll

8.4.1 EESK:s uppfattning har alltid varit att varken EU-institutionerna eller de nationella myndigheterna ska definiera innehållet i självregleringen, som bör präglas av total frihet för parterna, om avsikten inte är att uppnå en bindande överenskommelse mellan parterna.

8.4.2 Om sådana avtal upprättas med avsikt att godkännas "som kompletterande instrument till bestämmelser inom berörd rättsordning", ansåg emellertid EESK i sitt yttrande som det tidigare hänvisats till, att EU tydligt måste reglera "principerna för varför de ska gälla och deras begränsningar". Detta är en doktrin som kan tillämpas i sin helhet ifråga om delningsekonomin och som inte bör undantas från den.

8.4.3 EESK beklagar att det nya interinstitutionella avtalet mellan rådet, parlamentet och kommissionen, som godkändes den 13 april 2016, inte innehåller de förbättringar som EESK förordade i yttrandet om "Självreglering och samreglering", som ingick i det föregående avtalet, och att frågan om självreglering och samreglering endast omnämns i en vag hänvisning i meddelandet om "Paketet för bättre lagstiftning" (*Better Regulation*), i en fotnot längst ner på sidan som hänvisar till principerna för ett bättre utnyttjande av självreglering och samreglering och av CoP-plattformen, vid sidan av spridda kommentarer i "Better Regulation Guidelines" och i "Better Regulation Toolbox".

8.4.4 Om det finns ett område där det är särskilt viktigt att fastställa de ovan angivna parametrarna för att öka trovärdigheten och användarnas förtroende, så är det onekligen delningsekonomin. Delningsekonomin skulle alltså vinna mycket på en solid struktur i ett ramverk som präglas av ansvarsfull själv- eller samreglering på EU-nivå.

8.4.5 Därför ser vi med förväntan fram emot den utlovade europeiska agendan för delningsekonomin, samt uppmanar kommissionen att inte försumma regleringen av denna verksamhet och den roll som själv- och samregleringen bör spela inom den.

Bryssel den 25 maj 2016.

Georges DASSIS
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹¹⁾ http://www.iddri.org/Evenements/Interventions/ST0314_DD_ASN_sharing_economy.pdf

⁽¹²⁾ <http://www.sharingeconomyuk.com/>